

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

Az új magyar hontalansági eljárás 12 alapkérdése

1. Kit tekint a magyar jog hontalannak?

A Tv. az 1954-es Hontalansági Egyezmény korlátozott, pusztán a **de jure** hontalanokra kiterjedő meghatározását veszi át (Tv. 2. § b)).

Ajánlatos ezen túl megfontolni a fogalom gyakorlati kiterjesztését a *de facto* hontalanokra is

- egyrészt a vonatkozó nemzetközi ajánlások szellemében (1954-es hontalansági egyezmény záróokmánya, Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 696 (1973) sz. ajánlása, stb.),
- másrészt gyakorlati megfontolások miatt (a *de facto* hontalan kiutasítása ugyanúgy hosszú távon végrehajthatatlan, tehát a kérelmező és a hatóság közös érdeke a státusz megnyugtató rendezése).

2. Ki indíthatja meg a hontalanság megállapítására irányuló eljárást?

A hontalansági eljárás **kérelemre** indul, a Magyar Köztársaság területén **jogszerűen tartózkodó** személy nyújthatja be (Tv. 76. § (1) bek.).

⇒ *Probléma: A jogszerűtlenül tartózkodó hontalant ugyanúgy megilleti a védelem az 1954-es Hontalansági Egyezmény értelmében, így aggályos a jogalkotó megszorító megközelítése, amit a menekültek esetében nem alkalmaz.*

3. Hol lehet benyújtani hontalan státusz iránti kérelmet?

Az **idegenrendészeti hatóság** kérelmező lakóhelye, tartózkodási helye vagy szálláshelye szerint illetékes igazgatóságán (Tv. 76. § (1) bek., Vhr. 159. § (1) bek.). A más igazgatóságon benyújtott kérelmet a hatóság hivatalból átteszi az illetékes igazgatóságnak.

4. Hogyan történik a hontalan státusz iránti kérelem benyújtása?

A kérelmet **szóban és írásban** is elő lehet terjeszteni (Tv. 76. § (1) bek.).

Egyetlen formai követelmény írásos kérelem esetén a **kérelmező saját kezű aláírása** (Vhr. 159. § (2) bek.), szóbeli kérelem esetén nincs jogszabályban rögzített formai követelmény.

A szóban előterjesztett kérelmet az idegenrendészeti hatóság köteles **jegyzőkönyvbe foglalni** (Tv. 76. § (2) bek.).

5. Van-e lehetőség a hontalanság megállapítására irányuló eljárás megindítására hivatalból?

Elméletben **nincs** (Tv. 76. § (1) bek.). A Tv. ezen hiányosság hidalja át a Vhr. vonatkozó rendelkezése, amely előírja, hogy amennyiben bármilyen idegenrendészeti eljárás során felmerül egy harmadik országbeli állampolgár hontalanságának eshetősége, az idegenrendészeti hatóság **köteles tájékoztatni** őt

- a hontalan státusz kérelmezésének lehetőségéről,
- az eljárás menetéről,
- és az így szerorzhető jogokról és kötelezettségekről (Vhr. 160. § (1) bek.).

Magyar Helsinki Bizottság

Ezt a tájékoztatást és annak tudomásulvételét **jegyzőkönyvbe kell foglalni** (Vhr. 160. § (1) bek.).

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

6. Milyen információk alapján tárja fel a hatóság a tényállást?

- 1) A kérelmező által a **kérelemhez csatolt, vagy a meghallgatás során átadott iratok**, például személyazonosságot igazoló okmány, úti okmány, más iratok, amelyek alkalmasak lehetnek a kérelem alátámasztására (Vhr. 160. § (3) bek. és 162. § (2) bek.). A külföldön kiállított okiratokat **a Ket-ben foglalt feltételek teljesülése hiányában is el lehet fogadni ebben az eljárásban** (Vhr. 164. § (2) bek.).
⇒ *Példa: Az állampolgárságtól való megfosztást igazoló hatósági irat, az útlevél megújításának megtagadásáról szóló határozat, megszűnt állam állampolgárságát igazoló útlevél, stb.*
- 2) A kérelmező személyes (előzetes, majd részletes) **meghallgatásán/meghallgatásain elhangzottak** (Tv. 77. § (1) bek., Vhr. 162. § (1)-(2) bek.).
⇒ *Példa: A kérelmező a meghallgatáson elmondja hol élt korábban, hol él a családja, miért és hogyan lett hontalan, hogyan próbálta visszaszerezni korábbi állampolgárságát, stb.*
- 3) Az érintett államok **állampolgársági szabályaira** vonatkozó információk (Vhr. 164. § (1) bek.)
⇒ *Példa: Ezek beszerzése a BÁH Elemző és Dokumentációs Osztályától, majd 2008-tól az IRM független országinformációs központjától történhet.*
- 4) Az **ENSZ Menekültügyi Főbiztosság** által szolgáltatott információk (Vhr. 164. § (1) bek.)
⇒ *Példa: Az UNHCR sokszor közvetlenül tud információt szerezni a származási országból, akkor is, ha a helyi hatóság elutasítja az együttműködést.*
- 5) A **magyar külképviseletektől** kapott információk (Vhr. 164. § (1) bek.), **amennyiben a kérelmező beleegyezik** a képviselő közreműködésébe, és hogy beletekintsen az ügy irataiba (Vhr. 164. § (4) bek.).
⇒ *Példa: A magyar külképviselet kapcsolatba léphet a helyi hatóságokkal, megszerezheti a helyi állampolgársági jogszabályokat, stb.*
- 6) A **külföldi hatóságok** által szolgáltatott információk (Vhr. 164. § (1) bek.)
⇒ *Példa: A hontalanság-meghatározásban felhasználható legegységelműbb bizonyíték az állam hivatalos közlése, miszerint a kérelmező nem állampolgára, ezért első körben célszerű ennek beszerzésére törekedni.*

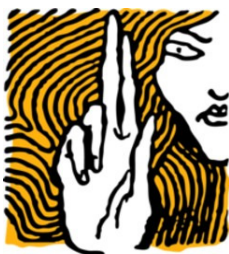
7. Milyen országok tekintetében vizsgálendő a kérelmező állampolgársága?

Ésszerűen nem elvárható, hogy a világ összes országa esetében bizonyítást nyerjen a kérelmező hontalansága, ezért a Tv. meghatározza, hogy különösen

- **a születési hely,**
- **a korábbi lakó- vagy tartózkodási hely,**
- **illetve családtagjai, és szülei állampolgársága**

szerinti ország vonatkozásában kell igazolni vagy valószínűsíteni az állampolgársági viszony hiányát (Tv. 79. § (1) bek.). Ezen országok köre megállapítható a kérelmező által benyújtott iratok és meghallgatáson elhangzottak fényében.

8. Mi a bizonyítás szükséges foka a hontalanság megállapítására irányuló eljárásban?

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

A hontalansági eljárásban nem kell „minden kétséget kizáróan” bizonyítani, a bizonyítás alacsonyabb szükséges foka tükrözi a tényállás felderítésekor tipikusan felmerülő nehézségeket, illetve az eljárás emberi jogi, humanitárius szemléletét.

A menekültügyi eljáráshoz hasonlóan a kérelmezőnek igazolnia vagy **valószínűsítene** kell hontalanságát (Tv. 79. § (1) bek.).

⇒ *Példa: Amennyiben egy megkeresett állam ésszerű határidőn belül, többszöri megkeresés után sem ad választ arra vonatkozóan, hogy a kérelmező állampolgára-e, vélelmezhető, azaz „valószínűsítettnek” tekinthető, hogy a kérelmezőt nem tekinti állampolgárának.*

9. Kié a bizonyítási kötelezettség a hontalanság megállapítására irányuló eljárásban?

Hasonlóan a menekültügyi eljáráshoz, **a kérelmező feladata** az igazolás/valószínűsítés (Tv. 79. § (1) bek.), aki köteles

- minden rendelkezésére álló bizonyítékot a kérelem benyújtásakor (Vhr. 160. § (3) bek.), vagy a meghallgatás(ok) során (Vhr. 162. § (2) bek.) átadni,
- és a hatósággal együttműködni (Vhr. 160. § (2) bek.).

Hasonlóan a menekültügyi eljáráshoz, a gyakorlati **tényállás-felderítést és -értékelést** itt is **a hatóság végzi** (Vhr. 164. § (1) bek.), tehát **a bizonyítási kötelezettség megoszlik**. Ez a menekültügyi eljáráshoz hasonlóan itt is rendkívül indokolt, figyelembe véve, hogy a kérelmező lehetőségei a hontalanság igazolására nagyon szűkösek.

10. Milyen jogorvoslati lehetőséggel élhet az elutasított kérelmező?

A jogorvoslat módja – egy lényeges különbséggel – **megegyezik a menekültügyben működő mechanizmussal**, azaz:

- fellebbezésnek nincs helye (Tv. 80. § (1) bek.),
- **bírói felülvizsgálat** viszont lehetséges, amely során a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességgel jár el (Tv. 80. § (3) bek.).

A garanciális elemek is ugyanazok (Tv. 80. § (3) bek.):

- kötelező **meghallgatás**, peres eljárás,
- a bíróság a határozatot nem csak hatályon kívül helyezheti, de **meg is változtathatja**,
- helyi bíróságok helyett egy szakértelmet összpontosító, **központi bírói testület** jár el.

Ugyanakkor a menekültügyi eljárástól eltérően, a hontalansági eljárásban jogszabálysértésre való hivatkozás esetén rendkívüli perorvoslatként **van helye további felülvizsgálatnak, melynek során a Legfelsőbb Bíróság jár el**.

11. Kell-e biztosítani a kérelmező hozzáférést jogi segítségnyújtáshoz?

Igen, a hatóság köteles biztosítani, hogy a kérelmező jogi segítséget vegyen igénybe (Tv. 77. § (3) bek.).

A törvényes képviselő vagy meghatalmazott **jelen lehet a kérelmező meghallgatásán** (Vhr. 163. § (3) bek.), de csupán **a kérelmező mellett** járhat el és nem helyette (Vhr. 163. § (1) bek.).

12. Mi az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság szerepe és jogai az eljárásban?

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

Magyar Helsinki Bizottság

Az UNHCR a honlansági **eljárás bármelyik szakaszában részt vehet** (Tv. 81. §), ennek keretében

- jelen lehet a kérelmező meghallgatásán annak beleegyezésével (Vhr. 163. § (3) bek.),
- a kérelmezőnek igazgatási segítséget nyújthat,
- betekinthez az eljárás irataiba, azokról másolatot készíthet,
- az idegenrendészeti hatóság megküldi részére a közigazgatási, illetve bírósági határozatokat.

Tv. = 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról

Vhr. = 114/2007. (V.24.) Kormányrendelet a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról